

УЛУУС ОСКУОЛАЛАРЫГАР-БИЛИИ КҮНЭ

Улуустаагы гимназияга

Аастылар албах даҥык сыллар,
Арай мин улуну баттын оскуолабын.
Ама ким астыбат буолуоруй
Уөрэммит оскуолатын, учууталын?..

Бу ырыа истин тыллара хас бириднн кини дууһатыгар ыраас, сырдык өйдөбүлү уһутунарара буолуо. Мин хаһыак да кэмгэ гимназиябын мэлдьи ахтабын, биригэ үөрэммит оскуолорбун, учууталларбын көрүстэхпинэ олус үөрэбин, сүргэи көтөүлүбэр.

Быһыл Чурапчы улуустаагы гимназиятыгар Билии күнэ ордук суолталаах, долгутуулаах күнүнэн буолла. Төрү дьэтэхтэ, быһылгы үөрэх дьыла - оскуола 15 сыллаах үбүлүөйэ. 15 сыл аннараа өттүгэр улуусту тутар сана инновационнай, профильнай оскуола аһыллыбытын кэрөһөлөр бастакы чуораан туттаарбыта. Бу сыллар тухары 496 выпускник көчөөк буолан көттө, олох кинэ аартыгар үктэстэ. Маны таһынан гимназия 15 сыллаах историятыгар аан бастакынан иккн 5-с кылаас тэриллэн 44 үөрэнээчигэ билии аанын тэлэччи аста. 5-с "а" уонна 5-с "б" кылаас салайааччылара А.С.Дятлева уонна Е.С.Дорогунова ытыс тыаһынан доҕуһоллтан орлорун батыһынараран киирдилэр.

Салгыы гимназия директора, РФ үөрэҕириттин туйгуна, педагогической наука кандидата М.А.Манасытова ээрдэ тытын эттэ уонна чарылхай үлэлээхтэргэ наараадалары туттарда.

Онтон бу 15 сыл иһигэр гимназияны үөрээн бүтэрбит, билигин үлэлиин-хамсыы, айа-тута сылдар 15 выпускник илбэтигэр туттаар чуорааннаах үөрүүлээх ливейкага киирэн хаамыстыбыт, оскуолаагы сылдарбытын ахтан-санаан аастыбыт.

Гимназияны төрүттэспит бастакы директор, РФ үөрэҕириттин туйгуна, СР үөрэҕириттин үтүөлээх үлэһитэ, СР наука уонна профессиональнай үөрэхтээһингэ министриин солбуйааччы А.С.Иустинова долгуйан туран манна мустубут бары үөрэнээччилэр, төрөппүттэр, учууталлар, выпускниктары бу үөрүүлээх күнүнэн истинник-иһирэхтик эбэрдалээтэ, илбэтигин үлэ-үөрэхкэ өссө үрдүк ситиһинилэри баарда, кыпастык оскуола историятытан, билигин үөрэхтээһин систематытан кэпсэттэ.

Ытыс тыаһынан доҕуһоллтан угуу-субуу аан бастаан гимназия аһыллыатытан үлэлээр бастакы учууталлар, директору солбуйааччылар, илбээччилэр ода ыгырылыһылар, кинилэргэ үөрэнээччилэр сибээки дьөрбөтүн туттартаатылар.

Гимназия директоруан үлэлээбит СР үөрэҕириттин туйгуна, улуус мунуһарын председателэ В.В.Уляев, "Радость" творческой дьиз директора, СР үөрэҕириттин туйгуна С.В.Тобохов ээрдэ тылларын үөрэнээччилэргэ, учууталларга туһаайан эттилэр. Төрөппүт комитетын председателэ В.С.Христофорова эмиз бары мустубут дьону Билии күнүнэн эбэрдалээтэ, ситиһинилэри баарда.

Быһыл 5-с кылааска үөрэнэ киирбит Ньургун Крайильников уонна 11-с кылааска кыһыл көмүс мэтээлгэ үлэлээр туйгун үөрэнээччи Күннэй Попова сана үөрэх дьылын уруйдаан бастакы чуорааны тыаһаттылар уонна бары үөрэнээччилэр, учууталлар бастакы урууска кылаастарынан тарбастылар.

Наталья ГАВРИЛЬЕВА

Хатылыга

Саха народнай суруйааччыта В. С. Соловьев--Бо-

лот Боотур аатынан Хатылы орто оскуолатыгар "Билии күнүгэр" ананымт "Дорого күндү оскуолам" бырааһынныыкка үөрэнээччилэр, педагогтар, төрөппүттэр, ыгырылыһаах ыалдьыттар муһунулар.

Күһүпгү чарылхай ыраас күнүгэр, чөбүк салгыһаах үтүө күнүгэ үөрэх сырдык аартытын арыһаары кэлбит ып-ыраас саҥа оскуолага кэтэр формалаах, мууе-манган лизиталээх кэрэчээн кыргыттары, көстүүмүрүн дьып-дьап кэппит, боччумурбут уолаттары көрөн кини сүргэтэ көтөүлүбэр, санаата маньыйар.

Үөрүүлээх чааһы оскуола директорун илбэр үлэри солбуйааччы Е. Р. Хокутанова илбээн-саралаан ыытта. Оскуола директора И. И. Чичигинаров саҥа үөрэх дьыла аһыллытынан эбэрдалээтэ, быһылгы үөрэх дьылын уратытын билиһиннэрдэ. Нэһилиэк баһылыга В. В. Ериков кэлэр сылта Хатылы нэһилиэгэ төрүттэммитэ 175 сыла билиһиннэрин, учууталларга ананымт сыл буоларын, оскуола аатын сүтэр В. С. Соловьев төрөбүтэ 95 сыла туоларын этэн туран үөрэнээччилэр ити билиэ дааталары бэйэлэрин үрдүк билиһиннэрин, үчүгэй бэрээдэктэринэн көрсөллөрүтэр эрэнэрин биллэрдэ. Чурапчы улуунун културага управлениетын начальнига Д. Д. Попов бири дойдутаахтары "Билии күнүнэн" улуус дьаһалтатын аатыттан эбэрдалээтэ.

Үөрүүлээх музыка кутулар. Быһыл бастакы кылааска киирээччигэ орлору бырааһынныыкка мустубуттар ытыстарын тыаһынан доҕуһоллтан төрөппүттэрэ сизээн киллэрдилэр. Кырачааннар үөрбүттэрэ-көппүттэрэ, сирэйдилэр-харахтылар сырдаабыттара харахха бырааһылар. Оскуола директора кинилэри бастакы кылааска киллэрэр туһунан бирикээһи ааста. Барыта 14 үөрэнээччи оскуола боруогун саҥа атылаата. Кинилэри учуутал Е. Р. Попова үөрэттэ.

Улуустаагы үөрэх управлениетын специалиһа Д. А. Илларионов ээрдэ тыл эттэ, үөрэнээччилэр сайылгытын сынналантылар туһунан билиһиннэрдэ. Бастакы кылааска киирбиттэргэ Үөрэх министрестытын билиһин туттарда. Төрөппүттэр ааттарытан иккн сизээн бастакы кылааска киллэрдилэр И. В. Саввин ээрдэ тыл эттэ "Ньургун" уһууһаан илбээччигэ Н. Е. Драгунова 4 сыл уһууһаанга илбээ сылдыбыт орлоругар билии аартытын ситиһинилээхтик дабайалларыгар баҕа санаатын тиэртэ. Кыра-

2-с №-дээх оскуолага

Быһылгы дьыллаахха (атырдыах ыйынаагы ааһынан) улуус үрдүнэн 4079 үөрэнээччи баар. Ол иһигэр, 343 уһууһааннаах быраһаайдаһыт маннайгы кылаас үөрэнээччилэрэ киирдилэр.

Балаһан ыйын 1 күнэ - Россия үрдүнэн Билии күнэ. Бу күн оскуола үөрэнээччилэрэ көстүүмүнэн, кизэргэнэн, сибээки дьөрбөтүн туттугунан учууталларыгар, оскуолааларыгар бараллар.

Балаһан ыйын маннайгы күнүгэр Мурун Тыымпын түүлбөтүн 2-с №-дээх Чурапчы орто оскуолага үөрэнээччилэригэр аанын аста. Билии күнүн билиэти кэлбит үөрэнээччилэр, учууталлар, төрөппүттэр, ыалдьыттар сабыс-саҥа иккн эттэстээх оскуола иһигэр муһунулар. Бу күн үөрүүлээх чааһа быһыл саҥа оскуолага үөрэнэ киирэр орлору көрсүүтэн саҥаланы. Оторой-моторой 25 оҕону кылаас салайааччыта Татьяна Ивановна Владимировна илбэлиһиттэн сизэтиһиннэрин киллэрдэ, хоһоон аахтарда. Маныаха утары улахан кылаас орлоро

чааннарга 11-с кылаас үөрэнээччилэрэ бэлэхтэрин туттардылар. 45 сыл устата орто үөрэтингэ-иһигэ үлэлээбит педагогической үлэ ветерана, Россия үөрэҕириттин туйгуна, учууталлар сизэтиһин делегата Д. П. Чечубов үөрэнээччилэргэ, учууталларга кэс тыл эттэ, алгыс анаата. Сырдык сыдыааһаах, кэрэ ыраалаах бырааһынныыгы Коля Козлов, Манна Данилова ырыалара, бастакы кылааска киирбит үөрэнээччилэр чуор кылаастарынан хоһоон ааһылар өссө кизэргэттэ.

Алексей СЛЕПЦОВ

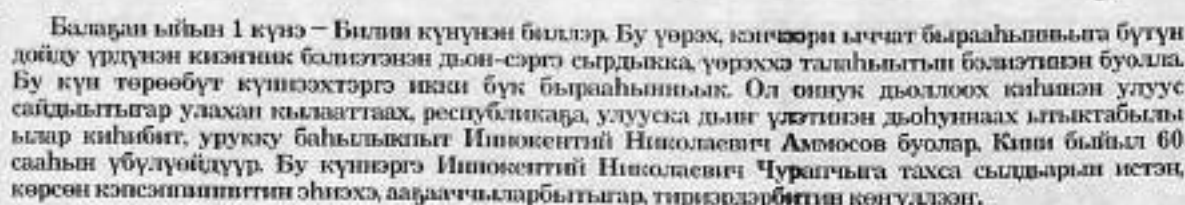
кырачаан дьонго сэмэй бэлэхтэри уонна үөрэнээччи лизитэтин баайдылар.

Күн үөрүүлээх чааһын оскуола директора М.В.Дьяковскай ээрдэ тыллан аста уонна тылы "Чурапчы нэһилиэгэ" МТ баһылыга И.И.Оконешниковка, улуустаагы үөрэх үлэһитэрин профсоюзун председателигэр Е.И.Давыдовка, үөрэтэр, онорон таһаарар комбинат директоругар Г.Г.Монастыревка, КУМИ начальнигар И.Г.Васильевка биэрдэ. Кинилэр манна мустубут үөрэнээччилэргэ дириг билиһини, үөрэхтэригэр ситиһини, учууталларга тахсылаах, айымнылаах үлэни баҕардылар.

Быһыл бу оскуолага 251 ор үөрэнэр. Бу кыра түүлбэр улахан сыһынара. Сыллата элбээн иһэр үөрэнээччилэрдээх, чингээн иһэр кадрдардаах, үрдүк статустаах оскуола түүлбэ сайдылааһын, кэпирин, кэкиллээрин кэрөһөлөр.

Айталына АДАМОВА

эх олдун, улуус материалын өгүүнэн тийнхмээт-түгэммээт өрүтүн манна албэи билибитим. Сана тэрихлибт совхоз үлэзэ хамаһаа тигинэчи барыгта. Эдэр кадрдар мустан уонна уолуттаах дьон баар буолан сүтүсэи үлэни үлэлээн аастыһылыт. Манна партокм секретарьан М.С.Леонтьеваны уонна профком председателин В.П.Ваньшны истиниһи саныһыбын, бэрэз тапсан үлэни кыһа-хото туһупутут. Хас тракторист, ыанныһкыт, биригэдьиэр, рабочай таһаарыаһаах үлэни ситиһэ сатыра уолсай үлэрэ улахан көмөлөөх этэ. Ошон "Чурапчы" совхозтан Хабаровский үрдүкү партийнай оскуолатыгар үөрэнэ барарбар совхоз 7 знамялаах хаалбыта. Бу барыта ариас куоталаһыһа бастааммыт үлэ түгө холобурун көрдөрбүлүт туһунта буоллаҕа.

– Үрдүкү партийнай оркуола кэннүттэн партия ханна аваабытай?

— Хабаровскайы бүтэрийибэр Чурапчыга партил райкомун иккис секретарынан анаабытара. Манна тыа хаһаайыстыбатын, тутууну, социальнай-экономическай сайдыы сүүрүн хаһаайскаларынан илбэтиргэ - саздаһарга эпиги, этиэс сүктэриллибитэ. Оччолорго улууска (оройуоска) 4 улахан совхоз баара, ону таһынан "Сельхозтехника", "Агрохимия", "Мелиорация" ПМК, "Якутколхозстрой" курдук улахан тэрилтэлэр үлэһиллэрэ. Бу тэрилтэлэр сүүрүн үлэлэрэ тыа хаһаайыстыбатын үлэтин хааччыйы буолара, онтон үбүлэнэн олороллоро. Сүүтү көрөр уосна тутар тэрилтэ эмээ тыа хаһаайыстыбатын эйгэтигэстэн үлээн хааччыллан олороро, биһиги испитиникэ бааллара. Райком иккис секретара тыа хаһаайыстыбата сайдыытын сүүрүн политикаһын ыстара, коллективтарын, салайааччыларын кытта элбэхтэ муһунахтаан, үгүс боптууруочу дүүүлүбэн, ырытыһан быһаарыы тобулан үлэһилэрэ. Үлэһилэргэ үлэ элбэх этэ, кыһалталар да бааллара. Ити кэмгэ олус уопуттаах салайааччылар — партия райкомун бастакы секретара И.П.Истинков, Райсовет председателлэрэ М.Е.Пермяков, Р.Р.Вурнашев, райком секретара Е.М.Макарова, РАПО председателэ А.А.Шадрин, совхоз директора С.И.Сергеев уонна да атын дьон мөтөх күүс-көмө, тирах буолбуттара. Оройуон таһымыгар биһиргэ үлэлээн элбэх субэни ылыһымтанын иһиниһир буһалаах этэ.

1985–1989 снлларга өтөрүнөн буолбатах улахан кураан дьаллар бүрүүкөн ааспыттара. Бу дьалларга уустук ээ. Ол курдук, сүөһүнү, сыланы арылаллаах снл таһаары бөлүрүстара сыгыгык тураллара. Очоттоо сүөхөстэр ханна хоһуна сирө көстөрүнөн оттоон-мастаан кал-бөттөрө. Уус-Майа Нуотаратыгар, Аммара, Кэбээйи Снглттигар, Горнай Магараһыгар, Снэлэттигар, очоттоо Покровский эл-бөх сиритгар, Намга, Элүхүмэр,

Бүлүүтэ тивээ зөөнөлөр баранар отгоон кэлэллэрэ. Манна сөххөгэр директордара, управляю шайдар, зөөнөлөр барыгадирдара улахан тэрээһин үлөтүн ытан кэлбүттэрэ. Тыз хаһаайлытыбатын салайарым быһылытан, ити улуустарга барыларыгар сылдан салалтаны кытта капэтан, ходоһа сирдэри быстар кэлэрбит Зөөнөлөр хайдах тивээһин үлүһһиллэрэ эмээ эппүстүһэсэ сылдьар. РАПО презе-

дэтөлжин салгы ананан үлжини
кэмнэрбөр итн үлэ түбүгэ өсөр
күүһүрбүтэ Кураан улахана
борт буолан онугутун республика
таһыттан эмиз тизиргэ күһал-
лар кэмнэрбөт бааллара. Ол кур-
дук, Нерюнгриттан профинан-
нан тизийи, Әүгөхүмсүр, Бүлүүгү,
оттоммүт оту баржанаан авалыа,
атын улуустартан дьоммүт отто-
бүт отторун тизийи болпуруос-
тара кэккэ сыһаларга сыймытык
туран, албэх иһин сыратынан-
сылбатынан быһаарыллан кэл-
биттэхтэр. Дьэ, кырдык, сов-
хозтар орто уонна алын сүһүөх
спецалистара буһуу - хатыы
улахан оскулатын барбытара.
Куорат тэрилтэлэрин республи-
ка салаалтата сыһыаран тизийи-
таһыы үлэтигэр кытыннара.
Ыһитин санаатахха, үлэнигит бар
дьоммөр махталы улахан. Оччо-
лорго тизийи, престэзия үлэлэ-
нигэр ороскуот улахан буолара,
онгон хамнас дуона суох этэ. Дьон
өйө - санаата үлэттэн чардыбат,
уопсай дьыалара бөрүннүлээх,
партия ыһтар политикатын би-
ир-биз мөккүрө суох ыһынар
этэ. Хас суопарылтан, тракто-
риһылтан, рабочайыттан тизийи
үрдүк эпизитизистэхтик
сыһыаннаһы баара. Хомойуох
иһин, Ыһитин оччолорго салай-
быт, үлэлэбилт дьон арыһан
иһэллэр. Кинилэр үлэни хогуу-
лаахтык про тутан, оччотоогу ку-
раан дьылларга сүөһүбүт, сым-
гыбыт ахсаанын арыһаппаа
кэллэхпит. Ыһитин утут дьыл-
лар, онон сорох иһиллээк
баһылыктара ити ахтан аастыт
кыһалларын сылбортэра ба буо-
дуо. Ыһитин сылбыт, сүөһүбүт
ахсаанынан республикага баста-
ны күөгүтэ сылдьарбыт учугэй,
бу барыта дьоммүт-сэргэбит ту-
русталах буоларыгар улахан су-
отталаах.

– Иннокентий Николаевич, Чурагны улууһа эи баһылыктыы олордоххуна устуап бэлэһин бэйэни салайылыа системэтигэр киирбитэ. Ити кэмнэргэ элбэх үлэ барбытынан үрдүктүк сыаналаныбыт.

— Улууc баһылыгынан таллалан 7 cыл үлэлээбитим. Санга олох бириэмэттээн үлэ-хамнас үптэн - харчыттан тутулуктаах буолан республика Президентэ, Правительствота ыгтар политикаһын дйринтээк үөрэтэн ол хайысхаларынан үлэлээн-хамсаан кэлбиппит. Дьону кытта элбэхтэк көрсөн икcэтин, өйдөтүү бу үп кырыамчык кэмигэр олус наадалаах этэ. Чааһынай бас биллэгэ кэирон, дьон ойун-сааатын тосту уларыттыт кэмигэр, биэр санаара түмүргэ, салайааччыттан элбэх толкуйу, икcэтинни ирдийэ. Улууc баһылыгынан үлэтин олорон ити болтуруостарга араас хайысханы, идеяны огторообуттут үгүс өгтө барыта туһаны эрэ аарлыкта. Оччолорго олукча Президентский курдук, атын дагыны государственнай социальнай-экономическай сайдыыс программалара бааллара. Бары араас хайысханан үлөни хамнаһы сүрүннүүлэрэ. Бу прогаммалар туолууларыгар уттириктэе начальниктара, нэһиликтэр баһылыктара, тэрилтэлэр салайааччыллара бары биэр ойго-санаага кэлэн бөркэ, таһаарылаахтык үлэлэбиппит. Республика инвестицйондыктар кэирон элбэх таас тутуу тутуллубута, саванамыта. "Үгүс дьыахта" чөрчөтүтүн нуруот баа сааатын толорон элбэх объект олоххо киирбета. Бүтүгүн нэһилиэгинэн, тэрилтэ-

нэн үгчү холобурдар оношуулу-
буттара, дьон сайдыыгта талһара
үксээбитэ. Үөрэхтээһин, доруо-
буһа харыстабыла, спорт, куль-
тура зйгэлэригэр сангалыы,
хаһаайшыгы сыйһан сүүрөөн
нэрэ кэбиргиттара. Баан систээ-
мэтэ кэнээбитэ, ТХПК үлэтэ
сангалыы хорутуулаахтык тэ-
риллэн сайылыктааһын про-
граммат олоххо кэбиргитэ. Мугу-
дайдаары ас-үөл комбината үлэ-
тин күүскэ саралаабыта, респу-
бликада биир баастыг тэрилтэ бу-
олбута. Ыччаттарга улахан
болгомото ууруллан нэһиликтэ
риизн дыһалар тутушлубуттара,
улуус киввиэрэ ычат дэрибиз-
нэтэ баар буолбута. Чурапчы-
таары Государственная инсти-
тутшут сайдыыгытар туһаайыс-
лан кэскиллээх тутуулар олукта-
ра ууруллубуттара. Сайдыы иде-
ята дьон өлүгэр-санаатыгар кие-
рэн билигин хас тэрилтэ коллек-
тива, нэһилиэк олохтоохторо
сангалыы таас, тикху хааччы-
лыылаах дилээ-уокка олорор
бадалара улаатта, туруорсуула-
түмсүүлээх буолла. Ити барыта
2004 – 2008 сыллары киллэрэн
туран көмүскээбит программэ-
быт үлэтэ-хамнаһа этэ.

Республика улугустарын ишки ардыггар куоталаһыыга кээкс ситиһилэммиппэт. Ол курдук, экономической көрдөрүүлэринэн, кээкс үлэ сыанабылынан 2004 сыллаахха 3-с миэстэни ылбыппыт, 2005 сыллаахха бастабыппыт, 2007 сыллаахха эмиэ бастаан турарбыт. Онтон 2006 сыллаахха Москва куоракка тийэн "Россия бастын муниципальный сулуусталаада" бэлэни тутпуптук.

Улуу с баһылыгын сүрүн эпитетинэһэ бэйэтин салайар кадрдарыгар ууруллар. Нэһилиэк баһылыктарын улуу с баһылыга бэйгэ аныыр кэмнээх этэ. Т.В.Адамова, Н.Н.Попов, Д.М.Лобанов, И.И.Оконешников, К.И.Пермяков, Л.В.Ефремова, Н.В.Максимов, И.П.Ипатьев, кэлин сорохтор иккэли баһыры ааһаннар тэрээһиннээхтик, таһаарылаахтык үлэли-хамсыы сылдааллар. 2002 сыллаах баһыбар кэнииттэн улуу с кэниит кадрдарыгар туспа сыһыаны олохтообутум. Баһыбарга утарбыт кадрдары кэни да тохтоппотум. Баһылыктар билиилэрэ-көрүүлэрэ, министерстволары кытта сыһааннара, улууну салайыыга үлэ-хамнас табатык, көдүүстээхтик барытыгар туһалааҕа. Билигин албох салайааччы махталын истэбин, өссө да махталыахтара турдаҕа. Үлэлээн аастыт дьомсугуттан Г.С.Смирникову, Н.Н.Попову, А.С.Исустюнованы уонна да атыттары бэлэстээн ааһаахпын барарабын. Күнөлэр кытта үлэли ис түгүрттэн ырытан, биэр субьант түөсөн үлэлээбиппиттэн астынабын.

Улууспут сайдыытыгар элбэх сыраларын биэрбит дьонно болормтлоох сыһаны мадды үөскэтэн кэллин. Ол курдук, үйэтигэр боппуростарыгар элбэхтэ үлэлээбиллэн. Сэрии уонна көһөрүллүү сыллара Чурапчы-быт улуутугар билэр ыар кэмнэ-риэн буолаллар. Манна ыччанка-истин, кэлинги кэлүүнэ үйэтигэр боппуростарыгэр быһааран кэлбэһит. Мемориал, сквер уон-на лааматыннык тутулдуутугар улуус дьоно айөөн, тэрилтэлэр түмүн элбэх оҥоһулунна, үйэ-лэртэ хаалла. Маны кэлэр салаа-та байытан, тупсаран иһиэ дээн эрэллээхтэн. Бу история улахан суолталаах бөлүлэрэ буолаллар.

Чурапчыга уу башпуруоһа
мэлдэн сытыытык турар. Мин
баһылыктыыр сылларбар элбөх
айыһа барар уута хаһаанмылан,
быһыгтанан хаалбыта.

Кийн элбэри нэгэснэ, үлэгнэгт, улахан өгөөлөөх дэвсгэр ахтгай энэ да бириэмэнт кылгас эбигт. Байнгынхыг сэлорон мөн бири сэтгистэм – дьон түмсүүтүн. Тэрилтэлэр, нэбилтэгтэр салайааччид, депутаттар бишр санаагай бичаран элбэх үлэни бичтаргэ сэтгэснэгт. Атын улуусуу тарга бэйт-бэйни үгсүүхүү, мэдэйдэрхэ сатаалын баар эбигт. Урут Чурапчыга мааньж юстүү баарын эмиз билэгбигт. Чурапчыга, эппигин курдук, үлэлэлэр кэдр-дарга бичиртэлөөхтүг, дьонгө харьстабыллаахтыг сыйханаас-тахпытна эрэ бичиги турукта-ахтыг олорохтүг. Түмсүүлээх кийн халхат да үлэгтэн чадгай-бат, кийнэлтэн кийнхыгилыг бат буоллага.

— Уопускалар дойдугар
Төлөйгө кэлэ сыдыар эбиккин.
Төһө бөркө сылгыныныг, тугу-
нан дарагыныныг?

– Дойдубар мэлдэн охсулсан, сэлдэн зааагчмын. Бу билэпиг ухтускабар дачаабар ээлэн олоробун. Тын сирин айкыдга салгыаанын сибэйхэй, кэрэ буолалар. Сизэмелээн дачаагыгар беседка онордубут. Саха кэһитин сизэринэн оттоотум. Куоһиара, Маршан Куулатыгар 7 оту кэбистипит. Алаастарга оттуур хотуна кыараабыгын үрдүнэн быһыл от үүнүүтэ үчүгэй эбит. Холобур, "Азаана" бааһынай хаһаайыстыба урут олох оттомот сиртин 18 оту ылбыт. Улууэ окко быһаанын бу күнүргө тэһүрүтү.

Дийн хэргэмийнхэн отогзоогубут. Урут үргүүр сирдэржигтгэр үүрэхлэх эбэг. Ол да бууалар сөптөөх отону буллубут. Бу даяач агтыгар сытар күэлтэ баар бийлжээ бийл сайын капиталнай өрөмжөө ыгтылшыбыг. Сотору государственной комиссий кэлэн тууохтаах. Онно кыгтыны ыы ылыарым. Толой нэхиллээ олоху кылта тэнгэ сайдан, таһаарылаахтык үлэлзэн-хамсаан нһөрйтгэн астынабыл, үөрбөн

Уолпускам кэмнэгэр ардага
суох бэрт ыраас күннэр тураннар
дуоһууа сыһыанньым, инники
үлэлтэргэр куус-вох ыһыһым.

[illegible]

Президенти
В.А.Штыркова, Правительство
Председатели Е.А.Борисовка
өйбүдлөрүн ичин улахан мах-
таллахпын. Ону таһынан куо-
ракка олозор "Чурапчы" түмүү
салайаччыга, Ил Түмөн депута-
та, "Туймаада - Нефть" НК гене-
ральнай директора И.К.Мака-
ровтын тапсан, өйөөһөн үлэ-
лэниини улус сайдылыгыгар
олус улахан суолтаны ыйар. Онон
махталым улахан Чурапчым
дьонун мэлдьи үтүктүк,
үрдүктүк саныбын, дойдубут
сайды, куораттыгын киинизикэ,
дьон олоҕу инновациян лаппа түп-
суо дьон эрэлээһин.

Инокентий Николлаевич, кэспэтинг иһин махтанабыт. Кырдьык, үлэ-хамнас күөстүү оруйган, элбэк сага сүүрсөн кинирэн, салайыыга сатабыллаах, көдүүстөх өрүтүн тутуһан кэлбит батталыһаах баһылыкпыт" дээн аатымахпыттын аатыһабыт. Ионни үлөбөр улахан ситиһинин, дойдун туһугар кыһамыһыг уһараабатын, дьэ кэргэннэр дьолу, доруобуйаны баһарабыт!

Кэсэстүүлэр
А.ЗАХАРОВ, А.СЛЕПНОВ.

УЛУУСПУТ УУЛААХ-ХААРДААХ БУОЛАРЫН ТУҢУГАР

Быйыл сайынгааттан садалаан кураан дыһылар кэлэр сибиллэрэ билиэн барда. Калинин сыллар уу-хаар дэлэй буолан олгом от оттонон сүөһүнү, сыгыны итиннэ табыастаах буолбуттара. Иники өттүгэр алаастарга, үрэх сирдэргэ уу саппааһа аччаан бардаҕына ууну хаһаанарга быһыттар тутуулар улахан суолтаны ыһаахтара.

Быһыт сайын "Мелиоратор" ААО (салайааччы П. М. Макаров) улуус сиргэр баар быһыттары санардыһа, капиталнай өрөмүөннээһингэ элбэх үлэни ыһта. Тэрилтэ салайааччытын олбуулааччы, Российской Федерация үтүөлээх мелиоратора Виктор Егорович Макаров кытары Хадаарга Үрүн Күөл, Төлөйгө Чычаас уонна Куохара быһыттарыгар сылдьан үлэ-хамнас кайдак ыһтыллыбытын биллэриит.

Быһыттары тутуу үлэтин ыһтыһа аукцион ыһтыллар. Хайа тэрилтэ эбэтэр чааһынай да киһи кыра суумаҕа онорон биэрэринэн тутуу бэриллэр бэрээдэгэ олохтохтот. Холобур, 1 мал проектной-сметнай сыаналаах тутууну хайа эмэ тэрилтэ 900 тыһ. оноробун диэбигин чааһынай киһи 850 тыһ. оноробун диин кыайдаҕына тутууну кыны ыһар.

Чурапчытаагы "Мелиоратор" ААО Чурапчы улуунун сиргэр ыһтыллар 10 тутууга аукционна кыттан 8-гар кыайылыааҕынан тахсыбыт. Ол курдук, Соловьев нэһилигэр "Амыдай" быһытыгар, Мындагаайыга Мөтсүүдө аныһан, Мырылаага Тэйэр хайа туһаайыһынан Амма уута харыһытын таһаарыт үлэлэргэ, Төлөйгө Чычаас быһытыгар, Хадаарга Үрүн Күөл быһытыгар, Сири-Холлоорс быһытыгар, Мындагаайы, Мырыла ис суолларын онорууга үлэлэтилэр.

Хадаарга Үрүн Күөл быһытыгар тийэбит. Маһаа быйыл сайын 6 мал 200 тыһ. солк суумалаах үлэ ыһтыллыбыт.

Үрүн Күөлгэ 3,5 мал куб. уу хаһаанылыһыт, ону бу быһыт тутан сытар Эрде аһылар-сабыллар шлюзтааҕын күтүрбүттэр. Саҥа ыһыманан уу кэлэр эрэ харыһа суох, быҕааннак аһа турар тыһа өҥөһүлүбүт. Уу 34 м кэтиттэх хорруунан барыахтаах 476 куб. бутовайтаас, 200-чэ куб. гравий таһыллан күтүлүбүт. Бутовайтааһы Дюппентен Родригес Дюппентен Кононов диир предприниматель карьерыттан тастыгыттар Таарыччы этэххэ, бу киһи быйыл сайын Чычаас быһытыгар аукционна кыайан үлэ ыһыт.

Тутууну ыһтыһа тааһы анал тийэр сизкалэргэ кутан, бэйэ-бэйэлэрин кытары арахсыһат тыһа сибээстэн онорбуттар. Уу долгунун быһаардар, дьөлө хастыгытар аналлаах өҥөһүктэахтар. Быһыт иһигэр муус кэлэн алдыһаатын тутар иһигэ хаайыһы тутуһтар. Маһыах өҥөһү быһыты уу алдыһаатыгар улахан эрэллээх буолууһу. Урукку өттүгэр аһылар-сабыллар шлюзтаах быһыттары уу күөскэ кэллэринэ тууһуллан тор охсор түбүлгэлэрэ тахсыталырын учуоттаан өҥөһүлүбүт. Олохтоохтор туруорсууларын учуоттаан күөл таһымын кытаппыттар, быһыт ити таһымтан үрдүк ууну аһарар тыһа бырайыактамыт. Хадаар нэһилигэтин ыһахтыһы сирин уу ыһыт балаһыанньата үөскэтиллибит. Тутууну А. М. Пермяков салайааччылаах 8 күннүккэ бэрээдэгэ ыһыт. Бу быһыт Лена-Туора Күөл водопод үлэлэтэригэ кэлэр ууну аһарыахтаах.

Сири-Холлоорс быһытыгар 6, 5 мал суумалаах капиталнай өрөмүөн ыһтыллан бу күнүгэ үлэ түмүктэннэ. Бу 1000-тан тахса м уһуннаах, 11 м үрдүктээх гидротехнической тутуу. Быһыты өрөмүөннэ буорун үлэтин "Мелиоратор" ААО, атыһын Дюкуускайдаагы "Спецводстрой" тэрилтэ онороллор. Бу быһыт Таатта уутун аһарар. Ал-

лара өттүгэр Одьулуун, Хатылы, Болтоно быһыттары бааллар.

Төлөйгө Чычаас быһытыгар кэлиһитигэр анал чөмөхтөмүт буортан П. М. Филиппов погрузчиктан кутан бэрээдигин Ка-МАЗ массыһынан В. Н. Никитов таһа сылдьара. Күлүһүгэ отордуллубут анал дыһа (балок) аттыгар повар аһыан аһаан эбигэтэ эри дьонун кэтэһэн олороро.

Бу тутууга биригдэһириһин үлэһитер Василь Никольевич Никитов маһыах кэпсэһэр:

— Бу быһыака быйыл көрүлүбүт сууһа 6 мал 200 тыһ.

солк. Быһыт уһуна 450 м. Быһыт өсөрбүт ууну аһарар хорруубут уһуна 34 м. Хорруу ортотунан техника сылдьар тыһа бетоннаатыһыт. Биригдэбигитигэр 8-быт, ону таһынан анал повардаахтыт. Киһилэр ортолоругар Каземир Никитов, Прокопий Филиппов, Александр Дарамаев курдук уопуттаах үлэһиттэр бааллар. Лавр Гермогенов повардыр. Үлэһитин бос ыһыт 26 күнүттэн садалаабыһыт. Мууһу хаайар тутууга болталары кэтэһэ сылдьабыт. Ону онордохпутуна үлэбит түмүктэнэр. Үлэһитер, олорор усулуобуйабыт үчүгэй. Олорор дьыбыгыттар уот биэрэр кыра станциялаахтыт, телешкоордаахтыт. Олохтоох дьаһалта, нэһиликэниһа аһыан-үөлүнэн көмөлөһөр. Тыһаас өлөрөн эти-

һэн хааччыһыттар, арыһа биэрбиттэрэ, аһыан да аһы-үөлү наадыһахтыһа ыһабыт. Онон көмүлэргэ маһталыт улахан.

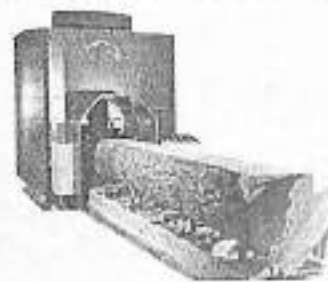
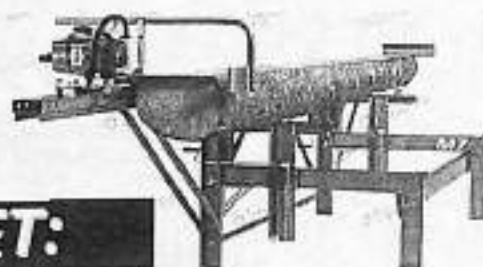
Куохара быһытыгар кэлэн тохтууһут. Бу быһыт аһыттаран уратыта диир анал турбаларынан өҥөһүлүбүт төгөрүгү установаах. Турбаларга сэлкэркэ кутан быһыт буорун тонороллор. Ити быһыт бөрө буолуутугар туһаһыһар. Аһарар хоррууга кырыс тардан эрэр эбит, онон өсө уйуктаах буолууһу. Бэртээхэй тутууну дьоммут-сэргэбит харыстаабыта буортулуур эбит. Быһыт үрдэ, аһарар хорруутун иһа бөдүөн-сыһыһаан, иһиһа, арыһа быһыһааларынан толору.

Виктор Егорович Макаров быһыты үлэ кэмэйэ эрдэ-тэһити сыллардаагыр улаханан

астыһа баһыһыт. "Аукцион көмүгэр эрдэ ыһтыллыһа үлэни ыһтарга туһалаах буолла, сайын ыһтыахтаах тутууларыһыгар маһыһааһы көмүгэр аһыһабыт, онон харыһа тахсыһаан көмүгэр бүтүрүбүт. 1500 куб. бутовайтаас, 1000 куб. гравий таһыһаан. 20-тэн тахса мал суумалаах үлэ ыһтыллыһа. Сайын 45 киһи үлэһитэ. Улууспугар гавионнай системэһэн 4 таһыһаах быһыты онордуһут. Тэрилтэ бөйүһүн кыһар сөп буолар техникалаах — 5 бульдозердаахтыт, 6 КаМАЗ массыһаалаахтыт, 2 погрузчиктаахтыт. Кэлэр сыһа экскаватор, цементаһыттар анал массыһаа ыһахтыт. Бөйүһүт үлэһит таһыһаан аһыан тэриһтэлэргэ тийэр-таһар, буор аһарыһыт, о. д. а. үлэлэргэ көмөлөһүт. Бөйүһүт анал үлэ-битин бу күнүгэ түмүктэн бэрээдэгэ суол үлэһитер, бэрэк бөдүрүтүтүтэр, о. д. а. үлэлэтэргэ баһааннаабыт", — диир сөһөрүһүт.

Улууспугар сайдыһыттар биэр тутуах саалаһыт-мелиоративнай үлэни иһиһитер-саһаһыт "Мелиоратор" ААО иһиһа үлэһитер-хамнаһыгар ситиһиһи баһаһаһыт.

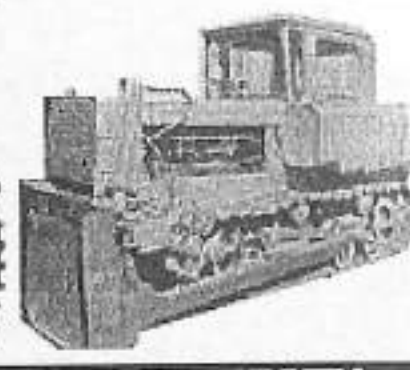
Алексей СЛЕПЦОВ.

"АВТОЗАПЧАСТИ" РЕАЛИЗУЕТ:

1. Трактора МТЗ-82, прицепы тракторные 4 тн.
2. Погрузчики ПКУ-0,8, быстросъемные.
3. Запчасти КаМАЗ, МТЗ, ЗИЛ, ГАЗ-53, ДТ-75, Т-16, ВАЗ.
4. Двигатели КаМАЗ, МТЗ, Бычок, УАЗ, Волга.
5. Автошины, аккумуляторы всех видов.
6. Турбокомпрессоры, насосы НШ-100, 50, 32, 10.
7. Мотоциклы Планета, Минск, велосипеды, лодки резиновые.

12. Плита печная, задвижки, кирпич красный.
13. Пакля, ДВП, фанера, дермантин, линолеум, войлок.
14. Седла кавалерийские, хомуты, узды, конная сбруя.
15. Радиаторы чугунные, алюминиевые, сантехника.
16. Холодильники, морозильные камеры, стиральные машины, СВЧ печи.
17. Металлочерепица, ко-

У НАС САМЫЕ НИЗКИЕ ЦЕНЫ ПО РЕСПУБЛИКЕ!

8. Пилорамы, станки деревообрабатывающие, болгарки всех видов.
9. Бензопилы Урал, STIHL, Husqvarna, Makita, Partner, Poulan, запчасти, цепи.
10. Электроды, тросы, гвозди, сетка рабица.
11. Рукава гидравлические, бензовозные, водовозные.

- нек, профлист, стекло, стеклопакет.
18. Трубы всех размеров, угольники, швеллеры, арматура.
19. Сварочные аппараты, кабель, маски, держак.
20. Комбикорма, зерно для с/хоз животных.
21. Инструменты, наборы, ключи в большом ассортименте.
22. Краски эмаль, лаки, сайтекс, олифа, растворители.

РАБОТАЕМ С ПРЕДПРИЯТИЯМИ.

Более 5000 наименований запчастей. Мы являемся официальными дилерами заводов изготовителей России, Белоруссии, Украины. Наш адрес: п. Нижний Бестях, ул. Ленина, 23.

Контактный телефон:

Магазин запчастей: 8 (411-43) 47256, Магазин стройматериалов: (411-43) 47210, Бухгалтерия: (411-43) 47210, Директор: (411-43) 47050, сот. 89141003748.

офсэтка бэчээтгэлнээ.